

kyně žalované nájemní poměr volně vypověditelný, mohlo družstvo použítí tohoto zákonného prostředku.

Z tohoto rozhodnutí nejvyššího soudu je tedy pro praxi zřejmé, že pokud jde o výpověď z družstevního bytu, nutno po smrti nájemníkově rozeznávat, kdo z rodinných příslušníků — za dalšího předpokladu člen-

ství v družstvu — nastupuje v nájemní smlouvu. Kdežto pozůstalá vdova má postavení privilegované, takže jí nesmí býti dána volně výpověď, ostatní rodinní příslušníci takového postavení nemají a lze jim podle druhé věty § 1116a obč. zák. dáti výpověď volně, totiž bez omezení na případy ve stanovách vytčené pro přípustnost výpovědi. Jar. Zettl.

Po časopisech.

Kdy jest věnování životní pojistky darováním na případ smrti?

Pojistný praktik 4-5/40 na str. 52 a násl. glosuje nález Bohuslav 9033 pod šifrou drfm takto:

V zajímavém nálezu ze dne 22. března 1938, č. 1673/35/4, Boh. 9033, schválil Nejvyšší správní soud právní názor finanční správy, která podrobila dědické dani pojistnou sumu, vyplacenou při pojistníkově úmrtí osobě, které pojistník podle svého prohlášení vůči pojišťovně za života pojistku bezplatně věnoval, avšak jenom pro případ svého úmrtí, kdežto pro případ dožití měla býti pojistná suma vyplacena pojistníkovi. Finanční správa vycházela z názoru, že tu jde o darování na případ smrti, které podléhá dědické dani podle § 1, odstavec 1, č. 2 císařského nařízení č. 278/1915 ř. z. Mínění poplatníka, že tu jde o nabytí neodvolatelného nároku na pojistnou sumu podle § 16 cit. cíis. nař., které bylo osvědčeno prohlášením pojistníka vůči pojišťovně a odevzdáním pojistky osobě obdarované, finanční správa odmítla poukazem, že se pojistník nevzdal nároku na pojistnou sumu též pro případ dožití, takže obdarovaná osoba nabyla nároku na pojistnou sumu toliko pro případ úmrtí věnujícího pojistníka, a že skutečnost předání pojistky obdarované osobě má jen za následek, že pojistka nenáleží do pojistníkovy pozůstalosti.

Spatřujíc ve věnování pojistky darování na případ úmrtí, podléhající dědické dani podle § 1, odst. 1, č. 2 cit. cíis. nař. č. 278/1915 ř. z., učinila finanční správa nový krok ve zpoplatňování pojistných sum. Dřívější praxe obvykle se snažila zahrnouti pojistku do pozůstalosti a teprve, když se straně podařil důkaz nabytí neodvolatelného nároku na po-

jistnou sumu podle § 16 cit. cíis. nař. č. 278/1915 ř. z., byla pojistná suma prosta dědické daně (srov. na př. »Dědická daň z pojistek na život«, Daňová a bilanční revue, roč. XIII, č. 5) a finanční správa měla nejvýše možnost vybrati darovací daň z odkupní hodnoty ke dni prokázaného bezplatného nabytí pojistky za života pojistníkovy (tak na př. nález z 30. IV. 1938 čj. 6310/35/4, Boh. 9098 a jiné) a vyměřiti případně jednoduché zvýšení podle § 80 poplatkového zákona č. 50/1850 ř. z., jestliže poplatné věnování pojistky nebylo včas ohlášeno k vyměření darovací daně.

Vzhledem k právnímu názoru finanční správy, který byl schválen Nss. ve shora uvedeném nálezu, a setrvá-li Nss. na svém stanovisku, nebude nezajímavé zabývat se důsledky, které mohou vzniknouti při řešení otázky, kdy lze bezplatné věnování životní pojistky pokládati za darování na případ smrti. Není příčiny pochybovati o tom, že za takové darování jest především považovati jednání, mající náležitosti § 956 o. z. o., který stanoví, že darování, jehož splnění má nastati teprve po úmrtí dárcce, jest platné jako odkaz, jestliže bylo šetřeno předepsaných náležitostí. Jen tenkrátě buď považováno za smlouvu, jestliže je obdarovaný přijal, darující se výslovně vzdal oprávnění je odvolati a obdarovanému o tom byla vydána listina (schriftliche Urkunde). S hleďiska § 1, odst. 1, č. 2 cíis. nař. č. 278/1915 ř. z., který podrobuje dědické dani »darování na případ smrti«, lze za toto darování pokládati ovšem i taková bezplatná jednání, která nemají všechny náležitosti, kterých vyžaduje § 956 obč. zák., jehož se cit. § 1 odst. 1, č. 2 nař. 278/1915 ř. z. výslovně nedovolává. Pojem darování podle cit. cíis. nař. jest podstatně širší než pojem darování podle občanského zákoníka (arg. § 30 c. n. č. 278/1915 ř. z.). Pod tento širší po-

jem darování náležejí nejen darování mezi živými, která podléhají darovací dani, ale i ta bezplatná jednání mezi živými, která cís. nař. č. 278/1915 ř. z. podrobuje dani dědické (srov. na př. § 1, odst. 3 cit. c. n.), jejíž sazba nyní již je stejná se sazbou daně darovací, tvořící z dědickou daní souhrnný pojem »d a n ě z o b o h a c e n í« (zákon č. 337/1921 Sb. z. a n.). Nelze proto shledati důvodu, proč by darování, byť i omezené na případ smrti, nemělo být vykládáno v širším smyslu, totiž tak, jak pojmu darování rozumí cís. nař. č. 278/1915 ř. z.

Podle skutkové podstaty shora uvedeného nálezu stačila pro kvalifikaci darování pojistky, jakožto darování na případ smrti, toliko dodatečně do pojistky pojatá změna, že pojišťovna vyplatí pojištěnou sumu v případě úmrtí pojistníka osobě jménem označené, aniž při tom bylo změněno původní ustanovení pojišťovací smlouvy, že pro případ dožití vyplatí pojišťovna kapitál pojistníkovi, neboť šlo o životní pojištění smíšené (t. j. na dožití a úmrtí). Postačilo tu tedy, že obdarovaná osoba byla podle projevu pojistníka označena pro případ jeho úmrtí jako »o b m y š l e n á«, ve smyslu nyní platného § 127 zákona ze dne 3. července 1934, č. 145 Sb. z. a n. o pojistné smlouvě. »O b m y š l e n ý« jest rozuměti třetí osobu, v jejíž prospěch se pojištění sjednává a která nabývá — neustanovuje-li pojistná smlouva jinak — práva na plnění pojišťovny teprve vznikem pojistné příhody. Pouhé obmyšlení proto nepropůjčuje obmyšlenému »neodňatelný nárok na pojistnou sumu« ve smyslu § 16 cís. nař. č. 278/1915 ř. z., který by byl důvodem vyloučení pojistky z pojistníkovy pozůstalosti a tím i jejího zproštění dědické daně, jestliže se ovšem neprokáže, že pojistník obmyšlenou osobu nemohl již změnit (srv. na př. nálezy Budw. 5367, 6145, 6917, 6924, 7009, Boh. 469, 5117, 6440 a jiné).

Z okolností, že odevzdání pojistky obmyšlené osobě za života pojistníka bylo podle finanční správy pro kvalifikaci věnování pojistky jakožto darování na případ smrti nerozhodné, nebylo by však správné dovozovati, že s poplatkového hlediska by převod pojistky na obmyšlenou osobu byl vždy nerozhodným. Šlo o předání pojistky osobě obmyšlené jen na případ smrti pojistníkovy a nebylo tvrzeno, že by se byl převod pojistky uskutečnil též s právní účinností proti pojišťovně, která obvykle k tomu žádá splnění náležitosti, předepsaných pojišťovacími podmínkami. Mohla proto obmyšlená osoba uplatniti nárok na plnění pojišťovny teprve až v době pojistné příhody.

Kdyby však došlo k bezplatnému převo-

du vlastnictví pojistky, které by bylo právně účinné též proti pojišťovně, takže by od doby převodu mohla obmyšlená osoba plně s pojistkou nakládati, tedy dáti ji do zástavy, redukovati, zečiti a pod., podléhalo by takové nabytí vlastnického práva k pojistce darovací dani z odkupní hodnoty ke dni darování. Kdyby se při tom zavázal darující pojistník též platiti za obdarovanou osobu dále pojistné prémie, bylo by to další darování (srov. nález Budw. 8303).

Zpoplatněním darování životní pojistky na případ smrti jest vyřešen jeden z případů věnování pojistných nároků právním jednáním mezi živými. Pojistná suma, třebaš nenáleží do pozůstalosti, podléhá dědické dani. Ani praxe, ani judikatura nevyřešily však dosud případy darování pojistných nároků, které dospějí ještě za života pojistníka, tedy na př. bezplatné nabytí pojistné sumy osobou o b m y š l e n o u na případ dožití a vůbec případy věnování nedospělých nároků z pojistné smlouvy, pokud nároky ty nemají ještě ani odkupní hodnoty. (Srov. na př. »Darovací daň z pojistek na život«, Daňová a bilanční revue, ročník XIII, č. 2, a »Kdy se platí daň z obohacení ze životních pojistek s neodvolatelnou doložkou«, Hospodářská politika, roč. IX, č. 44.)

Zdanění a zpoplatnění remunerací. (Konec nejistoty.)

Jak jsme upozornili již na straně 162 č. 5-6/39, III. ročníku Právní praxe, byla otázka poměru ustanovení § 7, třetí odstavec zák. o př. d. (»mimořádné dary... ve spojitosti se služebním poměrem«) k ustanovení § 32, IV. odstavec cís. nař. 278/1915 ř. z. (»obvyklá odměna, věnování se zřetelem k danému služebnímu poměru«) podnětem k různým pochybnostem, i když pak v literatuře nakonec bylo uznáno stanovisko námi zastávané, jak jsme upozornili na straně 117 č. 4/1941 V. ročníku Právní praxe.

Ve Finančním právníku 5/1941 na straně 151 jest uveřejněn výnos min. fin. ze dne 21. I. 1941 č. 4540/1941-V/14a, který stanoví:

Ministerstvo financí svoluje, aby bylo upuštěno od požadování daně darovací z částek jinak této dani podléhajících, avšak

nepřevyšujících 20.000 K, které vyplácejí zaměstnavatelé zaměstnancům u příležitosti propuštění ze služeb, tvrdí-li bývalý zaměstnanec, že na odbytné měl právní nárok, i když průkaz o právním nároku nepodal, a zaplatí-li z příslušné částky daň důchodovou (srov. prov. nař., č. 15/1937 Sb. k § 7, odst. 2 a 3).

Mimo tyto případy nebud' daň darovací požadována z oné části odbytného, které

se jeví jako náhrada zaměstnanci příslušející na př. za pensijní nároky, přesčasové hodiny, určité mimořádné práce a pod. Doklady o tom lze podle okolností případu posuzovati blahovlnně, příp. základ daně darovací stanoviti dohodou s poplatníkem.

Pokud jde o drahotní výpomoci v poslední době zaměstnancům poskytované, nebud' teže tyto pokládány za poplatná darování ve smyslu předpisů o dani darovací.

Z právní praxe.

Cenové předpisy a platnost smluv soukromých.

I.

Nařízením předsedy vlády č. 175/1939 Sb. a řadou dalších právních norem, založených buď na cit. nařízení nebo přímo na nadřazeném vládním nařízení č. 121/1939 Sb. o zřízení nejvyššího úřadu cenového, bylo v Protektorátě Čechy a Morava vydáno množství předpisů, jimiž se buď zakazuje zvýšení cen statků a úkonů a i úplat nad určitou nejvyšší dovolenou hranici, anebo se vůbec zakazuje jakékoliv odchýlení od nařízených cen či úplat. Jednání, přičící se těmto ustanovením, se trestají jako správní přestupky podle vl. nař. 121/39 Sb.

Stanovením tretních sankcí správních byly upraveny následky porušování cenových norem po stránce veřejnoprávní, v normách těchto však nebylo stanoveno nic výslovného o tom, jaký následek má jejich nedodržení v oboru práva soukromého. Tím byl umožněn vznik názoru, že jde o *leges minus quam perfectae*, čili že na civilně-právní platnost právního jednání nemá vlivu, jsou-li jím přestoupeny veřejnoprávní předpisy cenové. Přispěla k tomu i některá pojednání, předkládaná veřejnosti v denním tisku. Tak z článku Lidových novin ze dne 19. listopadu 1940 »Řízení u cenových

úřadů a sporné řízení soudní« by mohl čtenář nabyti dojmu, že pro otázku stavebníkovy povinnosti zaplatit v plné výši stavitelův účet nerozhoduje, že stavitel si v něm započítal zvýšení mzdy, které podle nař. 175/39 započítati nesměl¹⁾.

Takový názor nelze uznati za správný. Při výkladu cenových předpisů nelze se přece omeziti jen na text jich samých a nedbati ostatních ustanovení platného právního řádu. Pak se ukáže, že přestoupení předpisů cenových má na platnost právního jednání vliv, a to dokonce vliv neobyčejně značný: způsobuje jeho nicotnost.

Civilně-právní sankce je v odst. 1 § 879 obč. zák., který ve znění třetí dílčí novely stanoví: »Smlouva, která se přičí zákonnému zákazu ... jest nicotná.« V souvislosti s ní nelze tedy na předpisy cenové nahlížeti nijak jinak, nežli jako na *leges perfectae*.

¹⁾ Proti výslovnému zákazu nař. 175/39 jest tam argumentováno tím, že stavitel vyšší mzdy vyplatit musil. Námitka je právně zřejmě bezpodstatná. Stavitel měl nésti zvýšení mezd ze svého a stavebníkoví účtovatí za stavbu jen takovou sumu, jakou by byl za ni účtoval 20. června 1939. — Než ani příklad sám nebyl vzhledem k době jeho otištění vybrán šťastně: vždyť již na základě výnosu NÚC čj. 65253-IV/3 ze 17. září 1940 (Cenové zpravodajství z 5. října 1940) bylo dovoleno za určitých předpokladů zvýšiti ceny staveb o nastalé zvýšení mezd.